

CHARLES LEONARD LUNDIN: *Suomi toisessa maailmansodassa*. K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä 1960. 457 sivua.

Teoksensa suomalaisen ja samalla kolmannen laitoksen pitkäkössä »lectio praecursoriassa» Charles Leonard Lundin polemisoi innokkaasti aikaisempien laitosten herättämiä vastaväitteitä ja ilmaisuja. Tämän amerikkalaisen historiantutkijan ensimmäinen tulkinta Suomesta toisessa maailmanpalossa »Finland in the Second World War» ilmestyi jo vuonna 1957 ja se kiirehdyttiin heti seuraavana vuonna ruotsintamaan; nyt vasta on käsillä paljon parjailun ja puhutun teoksen suomenkielinen laitos Jorma Aaltosen sujuvana suomennoksena. Myöhään siis, mutta parempi kuin ei lainkaan, sillä Lundinin teos aiheutti maassamme ylen kärjistyillä ja osittain toki virheellisillä päätelmillään todellisen myrskyn vesilasissa. Ylioppilaslehti, päiväviisit ja monet arvokkaat tieteellisetkin julkaisut varasivat palstatilaa enemmän tai vähemmän närkästyneiden tutkijain ja tietäjien kommentoinneille, ja talvi- sekä jatkosotamme vaiheita tuuletettiin niin puoliin kuin toisiin.

Allekirjoittanut ei pidä itseään arvovaltaisten asiaintuntijain rinnalla lainkaan pätevänä Lundinin kirjoittaman (tai kirjoittamatta jättämän) tieteellisen tason arvioijana; haluaisin kuitenkin tähdentää käsityksenäni, ettei ns. »historiallisen totuuden» löytämistä suinkaan pitäisi monopolisoida jonkin tietyn ahtaan näkemyksen tai nurkkapatriotismin yksinoikeudeksi, vaan että tässä — kuten muuallakin tieteen piirissä — tulisi vallita vapaa kilpailu. Niinpä lienee Charles Leonard Lundin tietyn varauksin yhtä »sopiva» kuin kuka tahansa toinen kirjoittamaan sodistamme, hänen »pätevyydestään» tähän voidaan tietenkin olla eri mieltä. Oma henkilökohtainen kosketukseni professori Lundiniin rajoittui kolme vuotta sitten Säätytalolla pidettyyn esitelmätilaisuuteen. Silloin näin estraadilla intomielisen ja vakavailmeisen historiantutkijan, joka kieltämättä tuntui varsin älykkäältä, mutta joka — amerikkalaisten tutkijain tavoin — helposti voi hairahtua vähemmän perusteltuihin yleistyksiin tai kannanottoihin.

Alkulauseessaan professori Lundin historiantutkija Ranken sanoin toteaa »etteivät muistelmat ole historiaa». Tämä ei kuitenkaan estä häntä turvautumasta kirjassaan järjestelmällisesti muistelmien kirjoittajiin, jotka siis »opastavat tai eksyttävät» kuten hän osuvasti sanoo. (Heitä ovat esim. Mannerheim, Tanner, Niukkanen, von Born, Paasikivi, Frietsch, Paavolainen, Heinrichs ym.) Arvosteltaessa tätä kohua herättänyttä kirjaa lienee kuitenkin lähdeittävä sen asiasisällöstä eikä sen ankaraa tieteellistä arviointia kestävämmästä, lähdeluettelosta. Lundin on itse oivaltanut »Akilleen kantapänsä», sillä hän tähdentää johdannossaan, ettei hänen tarkoituksensa suinkaan ollut »historian kirjoittaminen Suomen osallistumisesta sotaan». (Ilkeä lukija saattaa tässä kysäistä: Ellei historiallinen tarkastelu, niin mikä on sitten ollut tekijän tähtäimessä?) Toinen ja mielestäni puutteellista lähdeluetteloa pahempi virhe on Lundinin esityksessä se, että hän, vaikka hyvin oivaltaen Suomen sotaanosallistumisen psykologiset syyt, on täysin jättänyt huomiomatta maamme sotilasmaantieteellisen tai geopoliittisen sijainnin merkityksen silloisessa kansainvälisen politiikan voimakentässä.

Charles Lundinin kirjassaan esittämät rajoittuneet teesit sekä näiden pohjalta kehitellyt antiteesit eivät siis suinkaan vielä riitä mielekkäiden synteisien rakentamiseen. Mutta jos tämän kiistellyn kirjan ilmestyminen suomeksi antaa virikkeen sota-vuosiemme uudelleen arvioimiseen, on kirja täyttännyt tehtävänsä ja tärkeä tavoite saavutettu. Huomauttaahan professori Lundin itse (sivulla 78): »On syytä valittaa syvästi, että kukaan ei ole vielä julkaissut perusteellista tutkimusta Lapuan liikkeestä, sillä se on tärkeä sekä Suomen historian osana että vaiheena kansainvälisen fascismin vuoksi-

aaltoa, joka nousi maailmansotien välisenä aikana». Tämän allekirjoitan lämpimästi; on todella aika tutkijain, nyt kun perspektiivi lienee jo riittävän etäinen, syventyä pohtimaan 1930-luvun lieveilmiöitä kahden maailmansodan välisessä murroksessa.

Kuitenkin — jokaisella on kantansa, myös historian kirjoittajalla. Kokonaisuutena on Charles Leonard Lundinin tunnustusta ansaitseva yritys tulkita maamme osallistumista toiseen maailmanpaloon kieltämättä värikästä ja aika ajoin kiehtovaakin luettavaa. Se on tendenssipitoinen sotiemme päivien polemiikki, joka tuskin kestää tieteellistä kritiikkiä, mutta joka silti tarjoaa mukavan ja miellyttävän nojatuoliretken lähimenneisyyteen. Huolimatta voimakkaasta subjektiivisesta panoksestaan on Lundinin poliittinen perusnäkemys niin sanoakseni »aidosti demokraattinen», ja siinä mielessä olen varauksin valmis yhtymään Matti Kurjensaaren arviointiin Lundinin teoksesta:

»Se kuuluu niihin aapeluksiin, jotka meidän olisi luettava ja osattava, vaikka kuinka tekisi mieli kansallisen itsepetoksen Impivaaraan!»

Pauli A. Kopperi